

Vzpomínka na PhDr. Otto Munelese

(8 . 1. 1894 - 4. 3. 1967)

Letošního roku uplynulo již 40 let od chvíle, kdy od nás odešel PhDr. Otto Muneles, jeden z posledních pražských židovských učenců, který přežil nacistickou genocidu, v níž zahynula také celá jeho rodina. I on chtěl sdílet její osud, avšak nebyl zařazen do transportů "na východ", tedy do vyhlazovacích táborů, které odjížděly z terezínského ghetta. Byl naopak donucen zde zůstat, aby pracoval na katalogizaci hebrejských knih, které nacisté svezli do Terezína a od vězňů židovských učenců vyžadovali jejich zpracování. Rozsáhlá znalost hebraistiky a židovské bibliografie tak vlastně zachránila život O. Munelese, který se stal po válce mým nejbližším učitelem. Nevěřím ovšem, že přežil pouhou náhodou. Spíše byl Boží prozřetelností (pokud ovšem tato existuje i v údobí genocidy) určen k tomu, aby jako jeden z mála znovu navázal na myšlenkový odkaz předválečných pražských židovských učenců. Není nadsázkou říci, že bez něj by jen těžko existovala dnešní pražská judaistika se speciálním vědeckým ústavem, řadou studentů a absolventů.

Snaha o shrnutí a zachování duchovního odkazu předválečné generace a vybudování rozsáhlé knihovny judaistiky a hebraistiky tvořilo hlavní smysl života mého učitele po konci II. světové války, kdy působil v pražském Židovském muzeu. Kromě mravenčí bibliografické, knihovnické a judaistické práce (které jsem věnoval pozornost již v několika minulých článcích) byl ovšem také vynikajícím a u nás tehdy skoro ojedinělým znalcem židovské mystiky, kabaly a chasidismu.

Toto jeho zaměření nevyplývalo ovšem jen z vědeckých či u-niverzitních zájmů, ale především ze skutečnosti, že on sám byl před válkou chasídem, tedy stoupencem "hnutí zbožných", v jejichž učení se spojovala náboženská ortodoxie s myšlenkami židovské mystiky v osobitou syntézu. A i když centrem chasidismu byla východní Evropa, existovali před válkou jednotliví chasidé také v Praze, mezi nimi Jiří Langer a Otto Muneles.

V poválečné době, kdy jsem svého učitele poznal, nežil ovšem již chasidským způsobem. Otřes genocidy zřejmě způsobil, že přestal praktikovat přísné předpisy judaismu a došlo k určité změně jeho náboženského přesvědčení. Jsem ovšem přesvědčen o tom, že víru v Boha neztratil, jak dosvědčuje jeho náboženský pohřeb. Jeho víra se však stala nadkonfesijní, obecně humanistickou, ale zároveň i rezignující a jistě skeptickou.

Od té doby, co můj učitel před čtyřiceti lety odešel do budoucího a snad (doufejme) spravedlivějšího světa, jsem pročetl řadu knih o mystice, chasidismu a o lidech, které chasidská literatura nazývá slovem "spravedliví". A zjistil jsem, že značná část jejich rysů se nalézala také v osobnosti mého učitele, jenž dokázal pozměňovat svoje okolí, a to nenásilným, pozvolným a spíše skrytým způsobem. Základním

rysem jeho duše byla ztráta či podstatné oslabení vlastního egoismu, což je dnes v konzumní společnosti jevem jen velmi ojedinělým. Ve vědecké práci se to projevilo tím, že vždy měl čas pro druhé, vždy odložil vlastní plány a trpělivě pomáhal všem, kteří jej požádali o pomoc. Na rozdíl od dnešního požadavku stálého publikování, požadavku "publish or perish", nebyla ani publikační činnost pro Dr. Munelese tím hlavním. Často mne upozorňoval na to, že v ní nespočívá smysl lidského života. „A co tedy má skutečný smysl?“ tázal jsem se jej. A on mi odpovídal: „Snažte se být moudrý.“ – „A co je moudrost?“ pokračoval jsem. „moudrost je to, co ve Vás zůstává, i když zapomenete vše, co jste se na tomto světě naučil.“ Hlavní smysl života spatřoval tedy můj učitel ve stálé snaze o dosahování moudrosti a v jejím sdělování druhým lidem. A to ústním způsobem, formou otázek a odpovědí, přetvářejících lidskou duši.

Svého učitele jsem navštěvoval až do jeho odchodu z tohoto světa. Naposledy před jeho operací, kdy se se mnou rozloučil předsmrtným pohledem, v němž odcházející duše rekapituluje souhrn a odkaz svého života. Nedlouho po jeho pohřbu jsem však s ním hovořil ještě jednou, a tento snový prožitek patří k těm zážitkům, které mne stále přesvědčují o lidské posmrtné existenci. Spatřil jsem jej studujícího v jakési knihovně, ozářené prazvláštním světlem, připomínajícím líčení Augustina v jeho Vyznáních. Usedl jsem na druhou stranu stolu plného knih. Pak začal nesmírně zajímavý hovor, týkající se posmrtného života. Vše probíhalo přátelsky, jako dříve; až do chvíle, kdy jsem si uvědomil, že mezi námi spočívá stůl, symbolizující bezpochyby překážku mezi pozemským a posmrtným životem. V okamžiku, kdy se po tomto postřehu sen počal rozplývat, stačil jsem ještě vznést poslední otázku: „Jak je možné, že mi tolik věcí objasňujete, i když jste již 'tam' a já dosud 'zde'? Cožpak o těchto věcech můžete hovořit?“ Se svým typickým úsměvem mi prostě odpověděl: „Samozřejmě mohu, poněvadž po mém probuzení na vše zapomenete.“ Což se také s výjimkou této poslední věty skutečně stalo.

Ale jsem přesvědčen, že dříve či později svého učitele opět spatřím. Bude jistě obklopen září myšlenek, které formoval a dále předával. Zlo a utrpení bude již zapomenuto. Ale jistě si najde pro mne kousek něčeho, co je podobné času, i když náš čas a prostor tam již nebudou existovat.

Vladimír Sadek